

ΜΑΣ ρωτάνε πολλοί φίλοι από τὸ Ἐξωτερικὸ τί γίνεται ὁ «Ἐκπαιδευτικὸς Ὀμιλός» κι ἂ θάρχινῇσι φέτος, ἢ πότε, τὸ πρότυπο δημοτικὸ σχολεῖο.

Τοῖς ἀπαντοῦμε. Ὁ «Ἐκπαιδευτικὸς Ὀμιλός» ἐργάζεται σοβαρὰ κι ἀποτελεσματικὰ γιὰ τὸ σκοπὸ του. Σὲ λίγο μάλιστα θὰ τυπώσει κι θὰ μοιράσει κι μιὰ ἐγκύκλιο ποὺ θὰ φαίνεται ἀπὸ δαύτη πῶς ἐργάζεται κι σὲ ποιὸ σημεῖο βρίσκονται οἱ ἐργασίες του κι οἱ ἐνέργειές του. Ὅσο γιὰ τὸ Πρῶτυπο σχολεῖο, αὐτὸ μαθαίνουμε πῶς θάνοιχτε τὸν ἐρχόμενο Σεπτέβρη.

Περσότερες πληροφορίες θὰ μᾶς δώσει μεθαύριω ἡ Ἐγκύκλιο τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὀμίλου.

★

ΓΡΑΦΤΗΚΕ κι ξαναγράφτηκε στὶς φημερίδες πῶς ὁ κ. Γαβριὴλ Βυζαντινός, γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, γενικὸς ἑφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων, κι γενικὸς —δὲν ξέρουμε κι μεῖς τί ἄλλο ἀκόμα— προμήθευε σὲ κάποιον Πατούσα πλαστογραφημένο ἀπολυτήριω Γυμνασίου κι τὰ κατάρρε νάν τονε γράφει κι στὸ Πανεπιστήμιον.

Ὁ κ. Βυζαντινὸς εἶναι τὸ μιμνῶρεφτο τῆς Ἑπανάστασης, γιατί ἡ Ἑπανάσταση ξετόπισε τὸν Καβαδία γιὰ νὰ κυλοθρονιάσει τὴν ἀρεντιά του σὲ τόσα ὀφίτσια. Ὁ καινούριος λοιπὸν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἔχει χρὸς, γιὰ πρώτη πρώτη δουλιὰ του, νὰ ξακριβώσει αὐτὰ τὰ μασκαριλίκια καί, ἂν ἀποδειχτοῦν ἀληθινὰ, νὰ «ἐπιστρέψει» τὸν κ. Βυζαντινὸ στὴν Ἑπανάσταση.

ΓΙΑΤΙ Η ΠΟΙΗΣΗ ΕΙΝΕ ΑΙΩΝΙΑ *

(Ὀμιλία ποὺ διαβάστηκε στὴ ΝΕΑ ΖΩΗ)

Στὸ τελευταῖο μου βιβλίο ὁ «Ἀπέθαντος» ἐπροσπάθησα τὴν ἴδια ἰδέα νὰ τὴν ἐκφράσω διαφορετικὰ σὲ δυὸ μοτίβα, στὸν ὕμνο στὴ Λύρα, κι τὸν ὕμνο στὴ Σύριγγα. Θὰ σὰς τ' ἀπαγγεῖλω κι τὰ δυὸ μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς ὁ στίχος κι ὁ ρυθμὸς μπορέσουν ἴσως νὰ συμπληρώσουν ὅ,τι ἀλλοῶς μέινε ἀσυμπλήρωτο στὸ θέμα μου.

Ὕμνος στὴ Λύρα

Μικαρισμένος ὅπου σ' ἔπλασεν
ὄργανο ἐσὲ τῆς Ἀρμονίας,
ἢ στερνὴ νύχτα μὲ μὲν ἐκλείσει
τῆς τιτανομαχίας.

Μικαρισμένος ὅπου τοῦλινε
δικός σου νὰ γενῇ ἐφειρέτης
ἡρώων παρόμοια κι Θεῶν
κι ἀνθρώπων εὐεργέτης.

Καὶ σ' ἔδωκε, Λύρα, γιὰ σύμβολο,
στὶς Πιερίδες,

στὶς Χάριτες κι στὸν Ἀπόλλωνα
καὶ στὶς αἰθέριες Ἑσπερίδες.

Κι ἀπὸ τὸ Χάος μὲν ἀνάλαμψε
ὁ κόσμος ὥσάν χάσμα
κι ὅταν τοὺς κύκλους του ὁ Ὑπερίωνας
μὲ τὸ αἰθερόδρομό του τὸ ἄρμα,

Πρώτη φορὰ μὲς στοὺς δριζόντες
ἐχάραξε, κ' ἡ μελωδία
σύγκαιρα ἀνάτελνε ἀπ' τὰ τέλια σου
ὠραῖσμα στὴ Δημιουργία.

Κ' ἔμοιαζε σὰν τὸ φυλλοθροῖσμα
ἀπὸ ξειτύρους σὲ κεδρῶνα
κ' εἶδες ὀλύμπιους νὰ λυγίσουνε
τὸ ἀλύγιστον ὀμπρός σου γόνα.

Καὶ σὰ μιὰν ἄγνι εἴσουν ὑπόσχεση
τῆς Ζωῆς κι σὰν οὐράνιο τόξο,
ὦ νοερὸ γιοφύρι ποὺ ἔνωσες
τὸ μέσα κόσμο μὲ τὸν ὄξω.

Κι ὅταν οἱ ἀνθρώποι ἀκόμα ζοῖσανε
σὲ σπήλια σὰ θεοὶ καὶ ζοῖδια
ἔκινες, Λύρα, ν' ἀντηχήσουνε
τὰ πρῶτα, πρῶτα τὰ τραγοῦδια.

Καὶ στὴν ἀκοή γλῶσσά βελούδιζες,
καὶ τὴν καρδίᾳ μιλάωνες στὰ στήθη,
κ' ἔφερνες γύρω ἀπὸ τὸν ἦχο σου
τῶν ἄγνων, τῶν ἀμέρωτων τὰ πλήθη.

Τὸν Ποιητὴ τέλος ἀνάστησες...
κι ὦ Λύρα γιὰ ἐρωμένη ἐσένα
σὲ δούλεψε καὶ στὰ διατύλινε του,
τὰ μαγεμένα,

Μὲ τῆς στρωφῆς τὸ χέριμαρσι,
σὰ γλῶσσομαῖα πῆδηξεν ἡ Γνώμη
καὶ σάλευσαν καὶ φτερουγίσανε
σὰν τὰ ποτῖα κ' οἱ νόμοι.

Κ' ἦρθες, ὦ Ὀρφέα! Καὶ σὲ δεχτήκιανε
τὰ πλήθη πῶς στὴν πολιτεία,
ἔτοιμα νὰ πάρουν τὸ λόγο σου
νὰν τὸν ἀλλάζουν σὲ θρησκεία.

Καὶ χτίσαν ἀγορὲς κι μέγαρα,
νιούς, βωμούς, μνημεῖα,
καὶ σὺντάξιν στρατοὺς καὶ κινεμάτιες
καὶ ποντοπόρα πλοῖα,

Καὶ πόλεμων μεγάλων σάλπισαν
τὰ τρόπαια καὶ τὰ νικητήρια
κι οἱ γυρισμοὶ σὰ μιὰν Ὀδύσσεια
κατόπι καὶ τὰ πανηγύρια.

* Ἡ ἀρχὴ στὸ περασμένο φύλλο.

Κ' ἐπλάσες, Λύρα, μὴν ἀθάνατη
ἐσὺ μὲ τῇ χορδῇ σου Ἑλλάδα,
ἀκοίμητη τῆς Ἀνθρωπότητος
καὶ τῶν αἰώνων λαμπάδα.

Θὰ μπορούσα ἀκολουθώντας τὸ ξετύλιγμα τῆς
ιδέας τοῦ τραγουδιοῦ μου αὐτοῦ ν' ἀναπτύξω πῶς
ἡ αὐτοσχέδια ποίηση, ποὺ δημιουργήθηκεν εἴτε ἀπὸ
ὀργανική, εἴτε ἀπὸ συναισθηματική, εἴτε ἀπὸ ἄλλη
ἀνάγκη, ἐγίνε τὸ ὄργανο ποὺ μ' αὐτὸ κήρυξαν οἱ
προφῆτες τῇ θρησκείᾳ κ' οἱ νομοθέτες τοὺς νόμους
τοῦ κάθε καιροῦ. Καὶ πῶς πρώτη ἡ ποίηση ἐκλει-
σεν αὐτόματα στὴν ἀρχὴ καὶ κατόπι συνειδητὰ τὰ
πρῶτα σπέρματα τῶν πολιτισμῶν ἀπὸ καταβολῆς
κόσμου. Ὅμως τὸ ἀνάγνωσμά μου τότε θὰ ἐπαιρνε
διαστάσεις μᾶς μελέτης ποὺ θὰ χρειαζότανε μεγα-
λῆτερη δουριά. Σήμερα παρουσιάζομαι περισσότερο
σὰν τραγουδιστὴς καὶ προτιμῶ ν' ἀπαγγείλω στὸ
μεταξὺ τὸ δεύτερο κομμάτι ποὺ σὰς ἀνάφερα, ποὺ
ἔχει μεγάλη καὶ αὐτὸ σχέση μὲ τὸ θέμα μας.

Ὕμνος στὴ Σύριγγα

Σύριγγα, Σύριγγα, τὸν ὕμνο μου
γὰρ σένα ἐγὼ θεν' ἁρμονίσω
καὶ σὰν τσοπάνος σὲ ραχόβουνα
θὰ σ' ἀποθανατίσω. *

Τὸ λάλημά σου ἐσένα, Σύριγγα,
ὡσὰν ἀπὸ τῆς Ρέας τὸ ἀγεῖλι
καὶ φύτευες μὲς σὲ μιὰν ἀνοιξή
μὲ τὸν ἀρχαϊκὸν Ἀπρίλη.

Σὲ ἄκρη ὀργυμνῶνε καὶ ῥηκαῶν,
σὲ ἀκρολιμνίδες καὶ ἀκροποτάμια,
Σύριγγα, Σύριγγα, καὶ βλάστησες
καὶ ἀψήλωσες μὲ τὰ καλάμια.

Κι ὁ Ζέφυρος καθὼς σὲ χαϊδεύει
σφίριξες μὲ τρεμοῦλα κάτι,
σὺ μυστικὸ τῆς Φύσης, Σύριγγα,
στὸ σάτυρο διαβάτι.

Κ' ἔσκηψε ἐκεῖνος μὲ χιμῳόγελο
καὶ σ' ἔκοψε καὶ μὲ μιὰ χάρη
σ' ἔφερε, Σύριγγα, ὡς τὸ στόμα του
καὶ τρέμισες σὰν τὸ σκυθάρι.

Καὶ σκαρφιζόνοντας σὲ πλάτανο
δοκίμασε τὸν ἦχο πάλι
καὶ γρίκησαν καὶ ἀποκριθῆκαν
ἀπ' τὴς σπηλιᾶς τοὺς οἱ ἀντιλάλοι.

Κι ἀπὸ πηγές καὶ δάση πρόβουλον
σάτυροι, νύμφες καὶ ναϊάδες,
καὶ ἀπ' τὰ βουνὰ κατηφοροῦσαν
ὁ Πρίαπος μὲ τὴς Ὀρειάδες.

Καὶ πρὸς τὸν πλάτανο σταμάτησαν
λαχυνιασμένοι, σατισμένοι,
ν' ἀφουγκραστοῦνε τὸ ἠχοσκοπὶ σου
Σύριγγα, Σύριγγα ἐρωμένη.

Γιὰ ἓνα φιλὶ μονίχα πρόδωσε
τὸ μυστικὸ σου στὴ Ναϊάδα
καὶ αὐτὴ στὴ συντροφιά τὸ πρόλαβε
ποὺ ὠρμησε κώλας στὴν κοιλιάδα,

Καὶ τοὺς αἰλούς καὶ τοὺς πλαγίαιλους
ἐκόψανε καὶ μιστορέψαν
καὶ στὸν ἀστύχαστο τὸ Σάτυρο
σ' ἀπόλιγο ξαναπιστρέψαν,

Στεφανωμένοι μὲ κισσόφυλα
καὶ μὲ τῆς δάφνης τὰ λουλουῖδια,
καὶ μὲ φωνές καὶ χαχανίσματα
μὲ παλαμάκια, μὲ τραγοῦδια.

Πρὸς τὸν ἀρέντη τοὺς ξεκίνησαν
γοργὸ τὸ βῆμα τοὺς νὰ φέρουν,
στὸν τριγοπόδαρο, τὸ δῶρο τοὺς,
θεοὺς τοὺς νὰ προσφέρουν.

Πασίχαρος καὶ πρῶτος ἐπρόβιλεν
ἀπὸ τοῦ σπήλιου του τὸ βύθος
καὶ ἄξαγμα ζώστηκε, κνελόθηκεν
ἀπ' τὸ πολύβοο πλῆθος,

Κι ὁ γεροντότερος, τοῦ πρόσφερε
τὸ δῶρο, ὁ σάτυρος κ' ἡ πλάση
τὴν ὥρα ἐκείνη μυστικὸν
εἶχε γιορτάσι.

Σὲ δέχτηκε, σὲ πῆρε, Σύριγγα,
ὡσὰν τὴν ἴδια τὴ λατρεία
καὶ τὸν ἐδόξασες, ὦ Σύριγγα,
ὅπως αὐτὸς τὴν Ἀρκαδία.

Δόξα σὲ σένα, ἱερὴ Σύριγγα,
ποὺ ὁ ἦχος σου θὰ μᾶς μαθαίνει

* Στὸ κείμενο «θενὰ σ' ἀποθανατίσω». Διάφορος τυπογρα-
φικό.

αἰώνια, πῶς ὁ Πᾶν δὲν πέθαινε . . .

Πῶς ὁ Πᾶν, ὄχι, δὲν πεθαίνει !

Μὲ ὅσα εἶπαμε ὡς ἐδῶ καὶ μὲ τῇ βοήθεια τῶν στίχων, νομίζω πῶς κατορθώνεται νὰ εἰστοῦν οἱ δυὸ πρώτες ἐκδήλωσες τῆς Ποίησης. Δηλαδή τῆς ποίησης ὡς ξεχείλισμα ψυχόρμητο τῆς καρδιάς, καὶ τῆς ποίησης ὡς ὄργανο θρησκευτικῶν τῶν προφητῶν τῶν παλαιῶν χρόνων, μορφές ποὺ λείψανε ὀλωσδιόλου ἀπὸ τὴν ἐποχὴ μας.

Τώρα μὲ λίγα λόγια καὶ συνοπτικά, θ' ἀναπτύξουμε τίς ἄλλες τῆς ἐκδήλωσες τίς πρὸ συνειδητῆς καὶ τίς πρὸ μελετημένους. Τὴν ποίηση λόγου χάριν ὡς ὄργανο ἰδεῶν καὶ συναισθημάτων τοῦ κάθε καιροῦ.

Ἱστορικὰ ἡ πρώτη ἐποχὴ τῆς Ποίησης εἶνε ἡ ἐπική, ἢ ἡ ἡρωϊκὴ ὅπως λέγεται, μέσα στίς πρώτες προσπάθειες τῶν λαῶν γιὰ τὴν ἀπόχτηση τῆς ἐθνικῆς τους ὑπόστασης.

Μέσα στὴν τρικυμία τῶν φυλῶν, καὶ στὸν ἀγῶνα τους, γιὰ μιὰν ἐθνικὴ τους ἀποκατάστασι, φανερόνουνται οἱ ραψῶδοι νὰ τραγουδῆσουνε σὲ μεγάλα ὁπνοεῖς ἐποποιεῖς, ἔλους τοὺς πόθους τῆς Φυλῆς τους, γεννημένους ἀπὸ τὴν παράδοσι καὶ τὴν ἐρμὴ τῆς ποὺ παίρνει πρὸς τὰ μέλλοντα.

Τέτια μεγάλα ποιήματα εἶνε ἡ Ἰλιάδα καὶ ἡ Ὀδύσσεια τοῦ Ὀμήρου, τὰ Ἰνδικὰ καὶ περσικὰ ἐπικά ποιήματα, τὸ γαλατικὸ τραγῳδί τοῦ Ρολάν, τὸ γερμανικὸ δαχτυλίδι τῶν Νιμπελούνγκεν, τὰ δικὰ μας τὰ δημοτικά, ποὺ τὸ χαρακτηριστικώτερό τους εἶνε ὁ «Ἀκριτικὸς Κύκλος», καὶ ἄλλα.

Εἶνε τὰ ποιήματα αὐτὰ ποὺ ὑφαίνουσι τὴν ἐθνικὴν παράδοσι καὶ γίνονται καθοδηγητικὰ γιὰ τὸ δρόμο καὶ τὴν ἐξέλιξι τῆς γλώσσας τῶν λαῶν καὶ δίνουν ἀκόμα τὸ χαραχτήρα καὶ τὸ γνῶρισμα, ἔχι μόνο σ' ὅλα τὰ εἶδη τῆς ποίησης ποὺ πηγάζουν ἀπ' αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλη τὴ λογοτεχνία καὶ στίς τέχνες ἀκόμα πρὸς ἡμέρας.

Στὴν ἴδια γραμμὴ στέκονται: τὰ μεγάλα ποιήματα τῶν αἰώνων, ὅπως ἡ Αἰνείαδα τοῦ Βιργίλιου, ἡ Θεία Κωμῳδία τοῦ Δάντη, ὁ Χαμένος Παράδεισος τοῦ Μίλτων, ὁ Φάουστ τοῦ Γκαίτε καὶ ὁ Θρόλος τῶν Αἰώνων τοῦ Οὐγκώ, χωρὶς ἴσως νὰ ἔχουνε τόσο φυσικὰ καὶ ἄμεσα τὰ ἡρωϊκὰ καὶ ἐθνικὰ στοιχεῖα τῶν πρώτων.

Ὡς δευτέρη ἐκδήλωσις τῆς Ποίησης ἔρχεται ἡ θεατρικὴ καὶ πρῶτα ἡ δραματικὴ, ποὺ φανερόνεται ὅταν πιά συντελεσθῇ ὅπωςδήποτε ἡ ἐθνικὴ ἀποκα-

τάστασι ἐνὸς τόπου.

Χωρὶς νὰ ἐξετάσω τίς κύριες αἰτίες ποὺ δημιουργήσανε τὴν ἰδέα τοῦ Θεάτρου, νομίζω γενικὰ πῶς δὲ θὰ σφάλω θν πῶ, πῶς ἡ ἰδέα γεννήθηκε περισσότερο ἀπὸ λόγους συγκεντρωτικοὺς τοῦ πλήθους ποὺ ἀρέσκεται στὴ συνάθροιση γιὰ τὸν ἴδιο σκοπό, νὰ παρακολουθήσῃ ἓνα θέαμα ὁποιοδήποτε.

Ἄν ἡ ἀρχὴ τῆς τραγωδίας στοὺς ἀρχαίους ἔλληνες εἶχεν ἄλλην αἰτίαν, δὲν γνωρίζουμε τίποτε σχεδὸν γιὰ τὴ γένεσι τοῦ δράματος σὲ ἀρχαιότερα ἔθνη ὅπως στοὺς Ἰνδοὺς, στοὺς κινέζους καὶ σὲ ἄλλους. Ἐγὼ τοῦλάχιστο ἔχω μιὰ γνώμη ἀπάνω σ' αὐτὸ ποὺ θὰ τὴν ἀναπτύξω σ' ἓνα μου βιβλίον μελετῶν, πῶς ἡ ἀρχὴ τοῦ δράματος γενικὰ, βρίσκεται καὶ αὐτὴ περισσότερο στὸν Ἀνοχτὸν Ὀρίζοντα.

Εἶνε ἐντελὲς μιὰ προσωπικὴ μου πεποίθησις ποὺ γεννήθηκεν ἀπὸ διάφορες παρατηρήσεις ποὺ ἔκανα στὸ πλῆθος, ποὺ συναθροίζεται γιὰ νὰ παρακολουθήσῃ ἓνα φυσικὸ θέαμα, ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ σχήματα ποὺ μορφώνονται στὸν ὀρίζοντα, ἀπὸ τοὺς ὕδατι-μοὺς καὶ τὰ σύννεφα.

Κατόπι ἤρθεν ἡ λυρικὴ ποίηση ποὺ ἀντιπροσωπεύτηκε μέσα σὲ ὅλους τοὺς αἰῶνες γενναῖα καὶ ἄφωνα, γιὰτὶ ὡς πρὸς ὑποκειμενικὴ ποίηση εἶνε ἴσως καὶ ἡ πρὸ βολικὴ. Καὶ τραγουδίστηκαν ἐξίσου μ' αὐτὴν οἱ ἡρωῖμοι ἀπὸ τοὺς Πίνδαρους καὶ τοὺς Ὀράτιους, οἱ ἔρωτες ἀπὸ τὴ Σαπφὸ λόγου χάριν καὶ τὸν Πετράρχη, ἡ βουκολικὴ ποίηση ἀπὸ τὸ Θεόκριτο ἢ τὸν Κρυστάλλη, ἡ σάτυρα καὶ πλῆθος ἄλλες, ἀνάλογα μὲ τίς ἐποχὰς καὶ τὰ γούστα, τίς ἰδέες καὶ τὰ περιβάλλοντα.

Θὰ μπορούσα ν' ἀναπτύξω ἀκόμα πῶς ἀπὸ τὴν ποίηση βγήκεν ἡ φιλοσοφία ποὺ πῆρε νὰ συστηματοποιήσῃ ὅλες τίς ἰδέες ποὺ ριχτήκανε ἐνοραματικά σ' ἐκείνη, προδρομίζοντας μὲ τὸν τρόπον αὐτὸ τὴν Ἐπιστήμη. Καὶ θὰ μπορούσα νὰ ἐξηγήσω πῶς ἡ ποίηση παραστάθηκε σὰν ἀρχαιότερη ἀδερφή σὲ ὅλες τίς ἄλλες τέχνες καὶ ἐδοξίθησε σημαντικὰ τὴν ἐκδήλωσίν τους. Εἶνε πολλοὶ ποὺ ὀνειμάζοντε τὴν ποίηση μῆτέρα ὅλων τῶν ἄλλων τεχνῶν, ἔμως θαρρῶ πῶς ἡ ἰδέα αὐτὴ εἶνε πάρα πολὺ ποιητικὴ. Νομίζω πῶς κάθε τέχνη ἔχει τὴν πηγὴν τῆς μέσα στὸν ἑαυτὸ τῆς. Κι ἂν ἔχουμε πολλὰ παραδείγματα καλλιτεχνῶν ποὺ ἐμπνευτήκανε ἀπὸ ποιητές, καθὼς ὁ Φειδίας ἀπὸ τὸν Ὅμηρον, μήπως δὲν ἔχουμε καὶ τ' ἀντίθετα; Ὁ Γκαίτε λόγου χάριν δὲν ἐμπνεύτηκε τὰ ρωμαϊκὰ ἐπιγράμματα τοῦ ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα μάρμαρα τῆς Ἰταλίας; Κι ἀκόμα ἡ ἐπίδρασις τῆς γλυφτικῆς δὲ φαίνεται πρὸς ἄμεση στὰ σονέττα τοῦ Ἐ-

ρεντιά; και πρὸ πάντων στὴ μεγαλόφτερη ποίηση τοῦ Κίτς;

Θυμάμαι κάπου νὰ ἔχω διαβάσει γιὰ τὴ γένεση τοῦ κορινθιακοῦ ρυθμοῦ στὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῶν ἀρχαίων τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸ:

«Μιὰν ἔμορφη παρθένα πέθανε κάποτε. Ἡ θεὰ ῥάπαινά της ἔριξεν ὅλα τὰ παιχνίδια της μέσα σ' ἓνα πανέρι· καὶ τὸ ἔβαλε ἀπάνω στὸ μνήμα της. Σὲ λίγο ξεφύτρωσε στὸ πλάϊ μιὰν ἀγκαθιὰ πού τὰ φύλλα της περιτυλίξανε τὸ πανέρι. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ ἔδωκε τὴν ἰδέα τοῦ κορινθιακοῦ κιονόκρανου.»

Ἴσως μοῦ πῆ κανεὶς πὼς τὴν ἰδέα νὰ τὴν ἐμπνεύτηκεν ὁ ποιητὴς κι ἀπ' αὐτὸν νὰ τὴν ἐδανείστηκεν ὁ καλλιτέχνης. Ὅμως γιατί καλλίτερα νὰ μὴν ὑποθέσω, ὅπως εἶνε καὶ φυσικώτερο, πὼς ἡ ἰδέα ἐδόθηκεν ἐλωσδιόλου ἄμεσα;

Ἐπροσπάθησα ἔτσι θαμπὰ καὶ σύντομα νὰ δώσω τὸ χαρακτηρισμὸ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐξέλιξης τοῦ τραγουδιοῦ γιὰ νὰ συμπεράνω τὴν αἰωνιότητά του.

Μάταια ὁ θετικισμὸς τῶν τελευταίων χρόνων ἐπολέμησε μὲ τὴν ἀδιαφορία του τὴν ποίηση. Μάταια ἡ σύγχρονη Ἑλλάδα—ἡ ἐπίσημη κ' ἡ ἀνεπίσημη—ἐγκλημάτισε ἀπέναντι τῶν ὀλίγων τῆς ἀληθινῶν ποιητῶν μὲ τὴν ἀχαρκτήριστη στάση τους.

Τίποτε δὲν ἐμποδίζει ποτὲ τὸ φανέρωμα τοῦ ποιητῆ. Γεννιέται χωρὶς διάκριση, σὰν ὄργανο τῆς ἰδίας τῆς Φύσης, ἢ καλλίτερα σὰν ἀνάγκη τῆς ἰδίας τῆς Φυλῆς, σὰν χαρὰ τῆς μελλοντὸς τῆς. Κι ἂν εἶνε ἀνεξάρτητος ὁλικά καὶ τοῦ ἐπιτρέψει ἡ περίστασις νὰ ἐργαστεῖ, μᾶς δίνει πῶς τελειωμένο τὸ ἔργο του ὅπως ὁ Σολωμὸς κι ὁ Βαλαωρίτης, κι ἂν ὄχι... τότε παλεῖει σὰν ἥρωας... καὶ νικημένος νικητῆς ἀφγφώντας τοὺς σαρκασμοὺς, τίς βρισιὰς καὶ τὸν ἔτιμο πόλεμο μὲς ὁλόκληρης παρακοινωνίας, ἐνὸς ὁλόκληρου ἔθνους μὲ πνιγμένη τὴ συνείδηση, πέφτει θῦμα στὸ βωμὸ τῆς Τέχνης, ἀφίνοντας τὸ ἔργο του σὲ συντρίμμια πού ἀπάνω τους ἡ Ἀναγέννησις, θὰ στήσῃ τὸ χρυσὸ της παλάτι.

Τέτια ἄδिका θύματα, τέτιοι νικημένοι νικητῆς, τέτιοι ἥρωες εἶταν ὁ Κρυστάλλης, ὁ Καμπύσης καὶ περισσότερο ὁ Σπήλιος Πασαγιάννης πού τόσο νέος καὶ τόσο πανώριος ἔσδωσε σὰν πικρὸς ἀντίλαος, τίς τελευταῖες αὐτὲς ἡμέρες, παρεξηγημένος καὶ μαρμαζωμένος.

Ὅμως τί σημαίνουνε τρεῖς καὶ περισσότεροι θάνατοι στὸν ἀγῶνα τὸν ἀπολυτρωτικὸ τοῦ πνεύματος; Ὑπάρχουνε μερικοὶ νόμοι ἐντελῶς ἀπαραβίαστοι στὴ ζωὴ, κ' ἔγινε μιὰ ἐπανάληψη καὶ σὲ μᾶς τῶν ὧσων συμβῆκανε παντοῦ καὶ πάντοτε.

Φτάνει πού τὰ θεμέλια τοῦ πνευματικοῦ μας ξαναγεννημοῦ ἐμπήκανε γερά ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτες τῆς Ἰδέας. Φτάνει πού ἡ ποίησή μας τοῦλάχιστο μπορεῖ νὰ συγκριθῇ σήμερα ἄφοβα μὲ ὅποιουδήποτε ἄλλου ἔθνους τὴν ποίηση πού γέρασε στὸν πολιτισμό. Καὶ μᾶς δίνεται τὸ δικαίωμα νὰ τραγουδήσουμε μαζὺ μὲ τὸν Ἀπέθαντο τοὺς στίχους πού προσφωνεῖ τὸ Σέλλεϋ καὶ τὸν Κίτς, τοὺς δυὸ μεγάλους λυρικοὺς τῆς Ἀγγλίας πού λατρέψανε ξεχωριστὰ καθετὶ πού εἶνε ἐλληνικό:

Ἑλλαδολάτρες! — τοὺς προσφώνησα
μ' ἀνέκφραστη μιὰν ἀναγάλια, —
εἴσωστέ ἔσεῖς πού στὸ καρδί μου
σὰν δυὸ ἀπυλόπνευτα μιστράλια,

Τῆς Ποίησης, ὦ Διώσκουροι, ἔρχεστε
ἀπόψε, ὦ γκαρδιακοὶ μου ψάλτες,
τῆς ζωῆς μου πάλι καθὼς ἄλλοτε
νὰ διώξετε τοὺς ἐφιάλτες;

Ἡ μεθυμένη ἀπ' τὸ τραγούδι σας
ψυχὴ μου κι ἀπὸ τὴν ὀρμὴ σας,
πόσες φορὲς δὲν ἀναζήτησε
τὴν ἱερὴ μορφὴ σας.

Πόσες φορὲς μὲς στῆς Ἀπόγνωσθης
τὰ δύσκολα τὰ μονοπάτια,
οἱ στίχοι σας σὰν οὐρανόδρομα
δὲν ἦρθαν καὶ μὲ πῆραν ἅττα!

Καὶ στὸν ἀκάτεχο, τὸν ἄμειβο
καὶ τὸ δειλὸ γιὰ τὰ ταξίδια
τὰ μακρινά, σὲ φωτοθάλασσε
μὰ καὶ σ' ἀβυσσολίμνες ἴδια,
τὸ θάρρος καὶ τὴν αὐταπάρνηση
μοῦ δώκατε γιὰ νὰ πετάξω
κι ὅπως ἔσεῖς ἀπ' τὰ μεσοῦρανα
κ' ἐγὼ μιὰ μέρα ν' ἀνακράξω,

γιὰ ν' ἀκουστῇ ἡ φωνὴ μου ἀμπόδιση
κι' ὅξω ἀπὸ σύνορα πειριδίων
σὰν ἀρχαγγελικὴ μιὰ σύλπιγγα
καὶ σὰν τὴ λάμψη τῶν ἀχτίδων,

Ἡ Ὁμορφιὰ μόνη πατρίδα μας
κ' ἡ Ποίηση βυσσίσσά μας,
ἀθάνατη, καθὼς ἀθάνατη,
—ὦ μὰ τὴ Στίγα— εἶν' ἡ λαλιὰ μας.

Ἀλεξάνδρεια 3. I. 10.

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ

ΚαραδοκῶΝ τὴν κατάλληλον στιγμήν νὰ πυροβολήσω,
κατέφθασεν ὁ λοχαγός... καὶ μοῦ ἔρπασε τὴν χεῖρα...
—Ἐφημ. «Σκρίπ» 6 Ὀκτ. σελ. 2 στήλη 4.